

Position Paper

Wijziging van de Wpg

ivm de bestrijding van een epidemie van infectieziekten behorend tot groep A1

Standpunt gemeenten

Op 31 oktober a.s. voert de commissie voor Volksgezondheid Welzijn en Sport van de Tweede Kamer een rondetafelgesprek met een aantal deskundigen over de aanpassing van de wijziging van Wet publieke gezondheid (Wpg) in verband met de bestrijding van een epidemie van infectieziekten behorend tot groep A1.

Het doel van het rondetafelgesprek is vanuit verschillende perspectieven input op te halen over de verwachte impact van het wetsvoorstel. Centraal staat daarbij de vraag in hoeverre met het wetsvoorstel een balans is gevonden tussen de democratische legitimatie en de in noodsituaties noodzakelijke slagkracht om effectief maatregelen te kunnen nemen.

Deze notitie licht het standpunt van de Vereniging Nederlandse Gemeenten over de wetswijziging toe.

Standpunt gemeenten

De Vereniging Nederlandse Gemeenten is positief over de voorgestelde wetswijziging.

Een nieuwe opleving van de Covid-19 pandemie kan leiden tot een ernstige ontwrichting van het zorgstelsel. Dat is een grote bedreiging voor de publieke gezondheid. Het is van belang dat de overheid in dat geval slagvaardig en effectief kan ingrijpen. De overheid

moet dan kunnen beschikken over een duidelijk omschreven instrumentarium om de verdere verspreiding van de infectieziekte tegen te gaan. De potentieel in te zetten maatregelen moeten zijn geborgd in duidelijke wetgeving. Hierin moet de verdeling van verantwoordelijkheden en bevoegdheden tussen de verschillende overheden ondubbelzinnig zijn omschreven. De maatregelen moeten passen binnen de basisbeginselen van de democratische rechtstaat. De te nemen besluiten moeten democratisch gelegitimeerd zijn, de besluitvorming moet transparant zijn en de bescherming van elementaire burgerrechten moet daarbij geborgd zijn.

Wij zijn van mening dat de voorgestelde wijziging van de Wpg deze waarborgen in voldoende mate biedt. Wel zijn er zorgen over een aantal praktische aspecten bij de uitvoering van de voorgestelde wet. De overwegingen hierbij zijn hieronder toegelicht.

1. Verdeling van verantwoordelijkheden en bevoegdheden in de uitvoering

Wij zijn van mening dat de voorgestelde wet de verdeling van verantwoordelijkheden en bevoegdheden tussen de burgemeester, het college van burgemeester en wethouders, de voorzitter van de veiligheidsregio en de minister in voldoende mate regelt.

In de consultatiefase van de wetgeving heeft de VNG, samen met het Veiligheidsberaad en het

Nederlands Genootschap van Burgemeesters, stevige kritiek geuit op de eerder voorgestelde bevoegdheidsverdeling.¹ Wij constateren dat het kabinet deze kritiek ter harte heeft genomen en op dit onderdeel de wet in positieve zin heeft aangepast.

De wet regelt dat de voorzitter van de veiligheidsregio zorgdraagt voor de bestrijding van een epidemie van een A1 of A2 infectieziekte. Alleen als een A1 infectieziekte naar verwachting slechts 'lokale betekenis' heeft zorgt de burgemeester voor de bestrijding daarvan. Het besluit dat een A1 infectieziekte slechts lokale betekening heeft moet expliciet worden genomen door de minister van VWS, samen met de ministers van JenV en BZK en in overleg met de voorzitter van de betrokken veiligheidsregio. Het besluit dat een infectieziekte tot de categorie A1 behoort dient in de ministerraad te worden genomen en bij ministeriële regeling te worden vastgelegd. Hetzelfde geldt voor het besluit dat er niet langer sprake is van een A1 infectieziekte.

Op deze manier ontstaat een duidelijkere verdeling van bevoegdheden waarbij de overdracht van bevoegdheden tussen de verschillende geledingen en in de verschillende fasen van een epidemie duidelijk is gemarkeerd en in een expliciet genomen besluit transparant wordt. Dit maakt het tevens mogelijk om (landelijk en lokaal) democratische verantwoording af te leggen over het genomen besluit.

2. Relatie met de herziening van de Wet Veiligheidsregio's

In de internetconsultatie hebben wij gewezen op de relatie met de Wet Veiligheidsregio's. Voor de voorgesteld aanpassing van de Wpg geldt nog steeds dat het oplossen van een tijdelijk en specifiek probleem (de verspreiding Covid-19) leidend is gemaakt in de wet. Een A1 infectieziekte of de Covid-19 epidemie is ons inziens in beginsel niet anders dan andere ernstige gezondheids crises, waarvoor in de WVR de bevoegdheidsverdeling tussen de verschillende overheden wordt geregeld.

Wij blijven daarom van mening dat de fundamentele discussie over de bevoegdheidsverdeling tussen de voorzitter veiligheidsregio en de lokale burgemeester in geval van een crisis gevoerd wordt in het kader van de (evaluatie van de) Wet veiligheidsregio's, de Versterking Crisisbeheersing en Brandweerszorg en de eventuele herziening van het (staats-)noodrecht en niet bij het tot stand komen van een wetswijziging van de Wet publieke gezondheid.

3. Democratische legitimatie, ook lokaal

De memorie van toelichting benadrukt terecht het belang van parlementaire betrokkenheid en democratische legitimatie. Wat wij daarin missen is het belang van de lokale democratische legitimatie en de betrokkenheid van de gemeenteraad.

In de evaluatie van de Wvr van 4 december 2020 is reeds geconstateerd dat bij de Covid-19-pandemie verantwoording achteraf problematisch was en de democratische legitimiteit wettelijk onvoldoende was geborgd. Diverse voorzitters van de veiligheidsregio's hebben in de afgelopen periode gemeenteraden op alternatieve wijze geïnformeerd, zoals door het versturen van raadsbrieven en online verantwoordingsdocumenten.

Wij zijn van mening dat, meer dan nu in het wetsvoorstel is opgenomen, geborgd moet worden dat de voorzitter van de veiligheidsregio verantwoording kan afleggen aan de betrokken gemeenteraden, waardoor de democratische legitimiteit zo goed mogelijk geborgd kan worden.

4. Handhaving van de maatregelen en inzet boa's

Een belangrijk aandachtspunt in de uitvoering is de handhaving van de maatregelen en de inzet van boa's daarbij. De boa's werken in een gemeente, onder de aansturing van de lokale burgemeester of een andere organisatie, zoals Staatsbosbeheer of de provincie. In het geval de voorzitter veiligheidsregio sturing geeft aan de bestrijding van de infectieziekte, moet duidelijk zijn of deze boa's onder zijn bevel staan of dat de bevoegdheden over hun inzet blijven berusten bij de lokale burgemeester. Bij een bovenlokale ramp of crisis is de voorzitter van de veiligheidsregio bij uitsluiting bevoegd (artikel 39 Wvr) en staan degenen die aan de bestrijding van een ramp deelnemen, onder zijn bevel (artikel 5 Wvr). In de consultatiefase van de voorliggende wetswijziging hebben wij hierop gewezen. Wij constateren dat het kabinet naar aanleiding hiervan in de voorliggende wetswijziging een aanvulling op art. 6 Wpg heeft opgenomen, waarin de verantwoordelijkheidsverdeling tussen de voorzitter veiligheidsregio en de burgemeester in de aansturing van de boa's is geregeld.

5. Uitvoeringstoets

Tijdens de covid-19-crisis bleek dat de uitvoering van de maatregelen veel van alle betrokken partijen heeft gevergd. Het vinden van goede locaties voor testen of vaccinatie, het aantrekken van extra personeel voor testen, vaccinatie en het bron- en contactonderzoek,

¹ Zie [vng.nl](https://www.vng.nl)

het organiseren van de handhaving zijn enkele voorbeelden van maatregelen die veel hebben gevraagd van de gemeenten, de veiligheidsregio's en de GGD-en. De gemeenten hebben behoefte aan een goede uitvoeringstoets op de voorgestelde maatregelen. Deze toets kan samen met de gemeenten, de veiligheidsregio's, het veiligheidsberaad, de GGD-en en het RIVM worden uitgevoerd. In de uitvoeringstoets kunnen de bevindingen uit de evaluaties van (onder andere) de Onderzoeksraad voor de Veiligheid en het Verwey Jonker instituut worden meegenomen.

6. Maatschappelijke impact van de maatregelen

Tijdens de covid-19-crisis zijn diverse van de in de concept-wet voorgestelde maatregelen al toegepast. De impact van die maatregelen op de samenleving was enorm. In geval van een nieuwe infectieziekte-crisis is het voor gemeenten van belang om tijdig met alle lokale partijen (zoals sociaal domein, zorg, onderwijs, middenstand, culturele organisaties, sport, e.d.) afspraken te maken over hoe met de maatschappelijke impact van de maatregelen kan worden omgegaan. Daarvoor is het noodzakelijk dat de gemeenten goed weten welke besluiten vanuit de veiligheidsregio of de minister zijn genomen ten aanzien van de inzet van de maatregelen. De informatievoorziening naar de gemeenten over de genomen besluiten moet tijdig en ondubbelzinnig zijn, en onderbouwd met de overwegingen op grond waarvan besloten is de maatregelen in te zetten.

5.3 Financiële gevolgen

De uitvoering van de mogelijke maatregelen ligt voor een groot deel bij de voorzitter van de veiligheidsregio en in sommige gevallen bij de burgemeester. In de toelichting bij de wet staat vermeld dat de financiële effecten van het wetsvoorstel worden bepaald door de inhoud van de uitvoeringsregelingen die op grond van dit wetsvoorstel kunnen worden vastgesteld. Die effecten zijn niet op voorhand aan te geven. Ook is nog niet aan te geven waar de effecten landen,

en wie dan de kosten draagt. We begrijpen dit, maar we willen benadrukken dat het van belang is over de bekostiging van de betreffende uitvoeringsregelingen tijdig nadere afspraken te maken met de gemeenten. Artikel 108 lid 3 Gemeentewet en artikel 2 van de Financiële-verhoudingswet zijn hierin leidend. In de optiek van de gemeenten is het nodig dat de spelregels over de financiële consequenties in wet verankerd zijn. Eén van de spelregels is wat de gemeenten betreft dat de directe financiële consequenties als gevolg een maatregel in beginsel niet voor rekening van een ander bestuursorgaan kunnen komen.

5.4 Materiële gedragsregels

In het wetsvoorstel komen niet alle gedragsregels die in de noodverordeningen en Tijdelijke wet maatregelen covid-19 c.a. zijn gebruikt terug. Voor wat betreft de inzet van bijvoorbeeld het corona-toegangsbewijs snappen de gemeenten dit en onderschrijven wij dat. Maar er zijn ook maatregelen, zoals ten aanzien van groepsvorming en de beperking van groepsgrootte die in de voorgestelde wijziging van de wet niet terugkomen. Wij missen een duidelijke toelichting en onderbouwing op grond waarvan de maatregelen eerder wel genomen konden worden, en nu niet meer. De effectiviteit van de tijdens de covid-19 crisis genomen maatregelen is ons inziens onvoldoende geëvalueerd, waarmee voor de voorgestelde wijziging van de Wpg nog steeds de noodzaak, proportionaliteit en effectiviteit van de mogelijk in te zetten maatregelen onvoldoende duidelijk is. Vanwege de mogelijk grote impact van de maatregelen op de samenleving, het draagvlak daarvoor in de samenleving, de noodzakelijke democratische legitimatie (landelijk en lokaal) en de verantwoording daarover aan de gemeenteraden hechten gemeenten eraan dat de noodzakelijkheid en de effectiviteit van de mogelijk te nemen maatregelen goed onderbouwd zijn.